

KIRJANSITOJAN AMMATTITUTKINTO

TUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus 2002

ISBN 952-13-1468-0 (nid.)

ISBN 952-13-1469-9 (pdf)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

DNO 26/011/2002

MÄÄRÄYS **Velvoittavana
noudatettava**

PÄIVÄMÄÄRÄ 13.5.2002

Voimassaoloaika
1.8.2002 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta
määräyksen antamiseen perustuu

L 631/1998, 13 § 2 mom

A 812/1998, 1 § 1 mom

Kumoaa määräyksen no **59/011/1995**

Muuttaa määräystä no

KIRJANSITOJAN AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt Kirjansitojan ammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.8.2002 lukien toistaiseksi.

Tutkintoon tai sen osaan valmistavan koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä koulutusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty. Ammattitaidon näytöt on järjestettävä osana valmistavaa koulutusta.

Tutkintotoimikunta, tutkinnon järjestäjä ja koulutuksen järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusmalleista sekä henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen perusteista määrätään erikseen.

Pääjohtaja

JUKKA SARJALA
Jukka Sarjala

Opetusneuvos

AIMO KAISANIEMI
Aimo Kaisaniemi

SISÄLLYSLUETTELO

1	Luku	
	NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	7
1	§ Näyttötutkinnot	7
2	§ Näyttötutkintoihin valmistava koulutus	7
3	§ Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintasuoritusten arvioinnin yleiset perusteet	8
2	Luku	
	KIRJANSITOJAN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN	8
1	§ Tutkinnon osat	8
3	Luku	
	KIRJANSITOJAN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET	9
1	§ Viestintäalan yleistiedot ja -taidot	9
	a) Ammattitaitovaatimukset	9
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	10
2	§ Kirjansitojan perustiedot ja -taidot	12
	a) Ammattitaitovaatimukset	12
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	12
3	§ Sidontatuotteiden valmistus käsityömenetelmin	14
	a) Ammattitaitovaatimukset	14
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	15
4	§ Ammattialan rinnakkaistyötehtävä	18
5	§ Ammattialan tukityötehtävä	23
6	§ Ammattitaidon osoittamistavat	26
7	§ Yrittäjyys	26
	a) Ammattitaitovaatimukset	26
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	27
	b) Ammattitaidon osoittamistavat	28
	Liite AMMATIN KUVAUS	30

---

1 Luku

NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

---

1 § NÄYTTÖTUTKINNOT

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Koulutuksessa, työelämässä ja harrastuksissa hankittua osaamista käsitellään yhtenä kokonaisuutena siten, että osaaminen voidaan hyödyntää tutkinnoissa vaaditun ammattitaidon näytöissä.

Näyttötutkinnot ovat rakenteeltaan modulaarisia. Ne muodostuvat työelämästä ja sen kehittymistarpeista johdetuista tehtäväkokonaisuuksista, joille on ominaista toiminnallisen ja tiedollisen perustan yhteisyys, ammattitaidon monipuolisuus sekä työprosessin ja sen tulosten yhdentyminen. Tutkinnon osa muodostaa ammattipätevyyden osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi ja arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Näytöt järjestetään ja suoritetaan joustavasti tutkinnon osa kerrallaan. Koko tutkinnon sijasta tavoitteena voi olla myös tietyn tai tiettyjen tutkinnon osien suorittaminen.

Ammattitaitovaatimusten kuvauksen perustana on pätevyystyyppitys, jonka katsotaan parhaiten soveltuvan ammattialalle. Kuvauksessa keskitytään ammatin ydintoimintojen vaatimuksiin, toimintaprosessien hallintaan ja laaja-alaiseen ammattikäytäntöön. Vaatimukset kattavat myös työelämässä tarvittavan kielitaidon ja sosiaaliset valmiudet.

---

2 § NÄYTTÖTUTKINTOIHIN VALMISTAVA KOULUTUS

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkintojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja siihen sisältyvät näytöt on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää näytöt osana valmistavaa koulutusta. Opiskelijan velvollisuutena on osallistua näytöihin osana opintojaan.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon sisältyvät yhteiset opinnot eivät ole pakollisia koulutuksessa, joka valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon. Niiden tavoitteet tulee ottaa kuitenkin soveltuvin osin huomioon opetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestämisessä.

---

3 § AMMATTITAIIDON OSOITTAMISTAPOJEN JA TUTKINTOSUORITUSTEN ARVIOINNIN YLEISET PERUSTEET

Näyttöjen arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Arvioinnin painopisteen tulee olla tekemisessä ja työssä toimimisessa. Taito tai osaaminen on arvioitava pääsääntöisesti suoraan vastaavasta työtoiminnasta.

Näyttöympäristön tulee olla todellinen tai mahdollisimman realistinen. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itse- ja ryhmäarviointia. Näytöt tulee järjestää tutkinnon osittain siten, että niissä voidaan arvioida ammatinhallinnan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttamista.

Arvioinnin kohteilla ilmaistaan osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota. Huomio tulee kiinnittää ydintaitoihin, työn perustana olevan tiedon hallintaan, työmenetelmien, työvälineiden ja materiaalien hallintaan sekä työprosessin hallintaan. Sekä arvioinnin kohteet että kriteerit johdetaan vastaavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteisiin perustuvat arviointikriteerit kuvaavat ja täsmentävät eritasoisia suorituksia. Kriteereillä ilmaistaan kynnykset, joiden avulla erotellaan eritasoiset suoritukset.

2 Luku

KIRJANSITOJAN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

---

1 § TUTKINNON OSAT

Tutkintotodistuksen saamiseksi on suoritettava kolme tutkinnon osaa:

- Viestintäalan yleistiedot ja -taidot
- Kirjansitojan perustiedot ja taidot sekä
- Sidontatuotteen valmistus käsityömenetelmin

sekä yksi ammattiosaamisen laaja-alaisuutta kuvaavista, ammattialan rinnakkaistyötehtävien hallintaa osoittavista osista:

1. Asiakaspalvelu ja sidontatyön kustannuslaskenta	2. Käsinsidontaa tukevien tuotanto- koneiden käyttö	3. Kirjapainon sitomon pöytätyöt	
---	--	--	--

ja yksi ammattiosaamisen tukitehtävien hallintaa osoittavista osista:

4. Kirjansitoja yrittäjänä	5. Teollisen kirjansitomon koneiden käyttö		
-------------------------------	--	--	--

Näiden lisäksi tutkittava voi suorittaa vapaasti valittavan tutkinnon osan

- Yrittäjyys

3 Luku

KIRJANSITOJAN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

1 § VIESTINTÄALAN YLEISTIEDOT JA -TAIDOT

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava ymmärtää kansan- ja yritystalouden perustapahtumien vaikutukset omaan alaansa ja yritykseensä. Hän tietää pääpiirteittäin viestintäteollisuuden asiakkaat, sidosryhmät, yritykset, tuotteet ja tuotantoprosessit sekä toimialan, tuotteiden ja tekniikan todennäköiset kehitystrendit. Hän ymmärtää oman yrityksensä toiminnan ja tuntee sen tuotteet. Hän osaa lukea tuloslaskelman ja taseen. Hän tuntee työsuhteasiat.

Hän tuntee ympäristön- ja työsuojelun periaatteet ja osaa työssään noudattaa työturvallisuutta ja ympäristönsuojelua.

Lisäksi tutkittavalla on painoviestinnän työtehtävissä tarvittava matemaattis-luonnontieteellinen ja tietotekninen osaaminen ja työssään tarvittava käytännön kielitaito.

---

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioinnin kriteereihin.

Hyväksytyt suoritukset

ATK:N PERUSTIEDOT

Tutkittava

- ymmärtää tietotekniikan perusteet, tuntee atk-alan peruskäsitteet ja hänellä on käsitys henkilökohtaisten tietokonelaitteiden ja ohjelmistojen käyttötavoista sekä toiminnan periaatteista
- osoittaa itsenäisesti tietokonetta käyttäen, että hän hallitsee valitsemansa laitteiston käyttöön liittyvät perusasiat, jotka ovat käyttöliittymän hallinta, apuohjelmien käyttö, leikepöydän käyttö, tekstin kirjoittaminen jollakin ohjelmalla ja tallennus annetulla nimellä oikeaan kohteeseen, tiedoston sisällön tarkastelu ja muuttaminen, tulostaminen, ohjelma-version numeron selvittäminen, levykkeen käsittely, hakemistojen ja kansioiden käsittely, tiedostojen käsittely, poistettujen tiedostojen palautus, ohjetoiminto, tiedostojen etsiminen, varmuuskopiointi sekä virus-torjunta
- ymmärtää oman tietokoneensa ja verkkoympäristön toiminnan ja osaa selviytyä tilanteesta, jossa tietokone menee täysin jumiin
- osoittaa itsenäisesti tietokonetta käyttäen, että hän hallitsee valitsemansa tekstinkäsittelyohjelman peruskäytön
- osoittaa itsenäisesti tietokonetta käyttäen, että hän hallitsee valitsemansa taulukkolaskentaohjelman peruskäytön
- osoittaa itsenäisesti tietokonetta käyttäen, että hän hallitsee valitsemansa tietokantaohjelman peruskäytön
- osoittaa itsenäisesti tietokonetta käyttäen, että hän hallitsee valitsemansa grafiikkaohjelman peruskäytön
- osoittaa itsenäisesti tietokonetta käyttäen, että hänellä on peruskäyttäjän tiedot sähköisessä viestinnässä ja että hän osaa käyttää sähköpostia ja löytää www-sivun.

Atk:n perustaitojen hallinnan tutkittava voi osoittaa myös esittämällä suorittamansa atk:n A-ajokortin.

VIESTINTÄALAN TOIMIALATIETO

Tutkittava

- tuntee graafisen alan, sen edunvalvontaorganisaatiot ja sen tuotteet pääpiirteissään sekä tietää painotuotteiden kanssa kilpailevat muun viestintäteollisuuden tuotteet

-
- ymmärtää kansan- ja yritystalouden perustapahtumien, kuten suhdanteiden, työn ja raaka-aineiden hintatason, muutosten yhteyden painotuotteen hintaan ja yrityksen talouteen
  - osaa lukea liikeyrityksen tuloslaskelman ja taseen sekä tulkita niiden keskeisimmät asiat
  - tuntee työlainsäädännön ja työhön liittyvien sopimuksien periaatteita siinä määrin, että osaa soveltaa työsopimus-, työaika- ja YT-lain pääkohtia omassa tavanomaisessa työtoiminnassaan ja tietää, mistä voi hankkia näistä asioista täsmällisempää tietoa
  - tuntee ympäristönsuojelun ja kestävän kehityksen periaatteita sekä yrityksensä ympäristönsuojelun ohjeita niin, että osaa ottaa omalla alallaan tyypillisten ja työpaikallaan käytettävien raaka- yms. aineiden ympäristövaikutukset huomioon työpaikallaan ja työssään
  - pystyy soveltamaan työsuojelumääräyksiä ja ylläpitämään työturvallisuutta työssään ja omalla työpaikallaan.

PAINOTUOTE JA VISUAALINEN VIESTINTÄ

Tutkittava

- tietää painotuotteiden suunnittelun ja visuaalisen viestinnän periaatteet
- tietää mainospainotuotteiden, lehtituotteiden, erityyppisten kirjojen ja pakkaustuotteiden rakenteet ja pystyy kuvaamaan niiden koko valmistusprosessit pääpiirteissään
- osaa erottaa hyvän painotuotteen laadun huonosta ja osaa kuvata yleisimmät painotyön laatuvirheet.

PAINOTUOTTEIDEN VALMISTUKSEN PERUSTEKNIIKAT JA -PROSESSIT

Tutkittava

- osaa kuvata pääpiirteissään painotuotteen valmistuksen työn kulun ja sivunvalmistuksen, painotuotannon, sidonta- ja jälkikäsittelyn menetelmät sekä digitaalisen painotuotteen valmistuksen menetelmät
- tuntee ja osaa erottaa toisistaan painotuotteen valmistuksessa käytettävät päämateriaalit ja tietää, miten materiaalien valinnat vaikuttavat tuotteen laatuun, kestävyYTEEN ja ulkoasuun
- ymmärtää tekstinkäsittelyn, kuvankäsittelyn, väriopin ja värikuvan valmistuksen, värinhallinnan sekä hyvän typografian perusperiaatteet.

KIELITAITO

Tutkittava

- ymmärtää arkisissa ammatillisissa tilanteissa suullisesti esitetyn graafisen alan ydinsanaston yhdellä valinnaisella vieraalla kielellä
- ymmärtää yhdellä valinnaisella vieraalla kielellä kirjallisessa muodossa esitetyt, omaa alaa koskevat perusohjeet ja -viestit sekä turvaohjeet.

---

2 § KIRJANSITOJAN PERUSTIEDOT JA -TAIDOT

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava tunnistaa kirjansidontatuotteen hyvän laadun ja osaa havaita ja välttää laatuvirheet ja kelvottoman laadun. Hän ymmärtää laatutyön, laadunohjauksen ja laatujärjestelmän periaatteet siinä määrin, että osaa soveltaa niitä omassa ammatillisessa tuotantotyössään. Hän hallitsee työssä käytettävät laadunarviointi-, -mittausvälineet ja -menetelmät ja osaa laatia työn ja tuotannon edellyttämät laatu- ja työraportit.

Tutkittava tuntee käsinsidontan perinteiset sidosasut, rakenteet, materiaalit ja tarvikkeet ja käsinsidontaan liittyvän perinteisen sanaston. Hän tietää myös teollisen kirjanvalmistuksen prosessit, menetelmät ja kirjatuoannossa käytettävät pääkoneet ja pystyy ohjattuna toimimaan niiden käyttötehtävissä. Hän tietää myös kirjan konservoinnin periaatteet ja tuntee kirjan entisöinnin ja kirjastositeiden valmistuksen menetelmät.

Tutkittavalla on sellaiset tekniikan perustiedot, että hän ymmärtää kirjansidontaan käytettävien laitteiden ja koneiden toiminnan ja käynnissäpidon ja pystyy tunnistamaan yleisimmät häiriöiden syyt.

Tutkittavalla on myös sellaiset yhteistyötaidot, että hän osaa sopeutua sidontatuotteiden valmistuksen edellyttämiin erilaisiin tehtäviin ryhmässä tai yksilönä.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

LAATUTYÖN JA -JÄRJESTELMIEN PERIAATTEET

Tutkittava

- osaa tarkastaa, arvioida ja mitata tuotteen laadun ja rekisteröidä tulokset sekä raportoida toteutuneen laadun

-
- ymmärtää painotuotteiden ja painoprosessin laadunhallinnan periaatteet ja osaa soveltaa niitä työhönsä
  - tuntee laatutyön ja laatujärjestelmien periaatteet ja käytön
  - tuntee sidontatuotteiden valmistuksessa käytettävät laadunvalvonta-, arviointimenetelmät ja -mittausvälineet.

KLASSINEN JA PERINTEINEN KÄSINSIDONTA

Tutkittava

- tuntee käsinsidottujen tuotteiden klassiset ja nykyaikaiset sidonta-asut ja -tyylit ja osaa luonnostella ja suullisesti kuvata ne asiakkaan ymmärtämällä tavalla
- tuntee käsinsidonnan perinteisten tuotteiden asua ja rakennetta kuvaavan nimikkeistön ja pystyy käyttämään sitä oikein
- tuntee käsinsidottujen tuotteiden, kirjojen, niteiden, kansioiden, adressien, koteloiden ja kehysten perinteiset hyvälaatuiset ja oikeat rakenteet
- tuntee niihin käytettävät materiaalit, tarvikkeet ja erityisaineet ja näiden ominaisuudet sekä erot käsin sidotun tuotteen käyttöominaisuuksien kannalta.

JÄLKIKÄSITTELYKONEIDEN ASETUSTEN VAIKUTUS TUOTTEEN LAATUUN

Tutkittava

- tietää kirjan teollisen jälkikäsitteilyn prosessit, osaa kuvata niiden työvaiheet ja tietää niissä käytettävät tärkeimmät koneet, laitteet ja tuotantolinjat
- osaa kuvata tärkeimpien teollisen kirjan valmistuksessa käytettävien koneiden, laitteiden ja tuotantolinjojen rakenteen pääosat ja toiminnan pääpiirteet
- ymmärtää eri paperi-, tarvike- ja liimalaatuja sopivuuden erilaisten painotuotteiden valmistukseen ja materiaalien ja niiden yhdistelmien sekä itse jälkikäsitteilyprosessin vaikutuksen painotuotteen laatuun
- ymmärtää kirjan teollisen valmistuksen konelinjojen, koneiden ja apulaitteiden eri kone-elimien ja työskentelyolosuhteiden asetusten vaikutuksen valmistettavan tuotteen laatuun ja osaa arvioida asetusten korjaustarpeen tuloksen osoittautuessa huonoksi erityisesti käsinsidonnan kannalta
- osaa valita jälkikäsitteilyprosessin ja painotuotteen vaatimusten mukaisesti oikeat materiaali- ja tarvikeyhdistelmät, apu- ja lisäaineet sekä erilaisissa tilanteissa käytettävät kone-elimien puhdistus- ja hoitoaineet.

JÄLKIKÄSITTELYKONEIDEN JA TUOTANTOLINJOJEN KÄYTTÖ JA KÄYNNISSÄPITO

Tutkittava

- ymmärtää jälkikäsitteilykoneiden ja tuotantolinjojen sekä niiden ohjausjärjestelmien käynnissäpidon merkityksen tuotantovälineiden tuottavuudelle, käyttöiälle ja valmiin tuotteen laadulle ja osaa selvittää käynnissäpidon vaikutuksen työturvallisuuteen ja ympäristöön
- tuntee ennakoivan ja korjaavan huollon eron ja merkityksen tuottavuudelle
- osaa tulkita työpaikkansa jälkikäsitteilyn tuotantokoneiden ja apulaitteiden käyttö-, ja huolto- ja turvallisuusohjeita ja osaa tehdä työpaikkansa tuotantovälineiden käynnissäpitoon liittyvät määräaikaishuollot ja säädöt ohjeiden mukaan
- osaa paikallistaa yleisimmät huoltokohteet ja valita oikein eri huoltokohteissa käytettävät työkalut, aineet ja tarvikkeet
- osaa mahdollisuuksien mukaan poistaa käsinsidonnan koneissa ja välineissä esiintyvät yleisimmät häiriöt sekä niiden aiheuttajat
- osaa selvittää, kuka suorittaa työpaikkansa jälkikäsitteilyn tuotantolinjojen ja -koneiden sekä apulaitteiden ja järjestelmien eri huolto- ja korjaustyöt.

SOSIAALISET TAIDOT

Tutkittava

- ymmärtää ryhmä-, tiimi- ja soluorganisaation periaatteet ja osaa toimia eri tehtävissä työryhmän jäsenenä
- osaa ymmärrettävästi ja sidontatyön tarpeiden mukaisesti kommunikoida suomen kielellä kirjallisesti ja suullisesti
- osaa käsitellä työmääräimiä ja tuotantotiedostoja ja raportoida työn tulokset työpaikalla noudatettavalla tavalla.

---

3 § SIDONTATUOTTEIDEN VALMISTUS KÄSITYÖMENETELMIN

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava hallitsee käsityönä tehtävän kirjansidonnan vaiheet ja prosessit, tärkeimmät koneet ja laitteet sekä valmistuksessa käytettävät materiaalit ja niiden oikean yhdistelemisen tuotteiden vaatimusten mukaisesti. Hän tuntee myös käsinsidonnassa käytettävät sidoksen koristelun perustyömenetelmät ja niiden toteuttamiseen käytettävät materiaalit, tarvikkeet ja työkalut.

Hän tietää, miten teollisessa kirjatutannossa käytettävät yleisimmät koneet säädetään työn toteuttamisen edellyttämällä tavalla ja osaa ohjattuna tehdä tarvittavat työn kuntoonlaiton edellyttämät säädöt. Hän osaa myös valmistaa käsinsidonnassa käytettävät perustyökäkalut ja käyttää niitä oikealla tavalla käsinsidonnan työtehtäviä tehdessään. Hän tietää kirjan konservoinnin periaatteet, tuntee kirjan entisöinnin menetelmät ja osaa kirjastositeiden valmistuksen käsityömenetelmin.

Tutkittavalla on sellaiset tekniikan perustiedot, että hän ymmärtää kirjasidontaan käytettävien laitteiden ja koneiden toiminnan ja käynnissäpidon ja pystyy tunnistamaan yleisimmät häiriöiden syyt.

Tutkittavalla on myös sellaiset yhteistyötaidot, että hän osaa sopeutua sidontatuotteiden valmistuksen edellyttämiin erilaisiin tehtäviin ryhmässä tai yksilönä.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

SIDOKSEN JA SIDONTATYÖN SUUNNITTELU

Tutkittava

- tuntee käsin sidottujen tuotteiden klassiset ja nykyaikaiset sidonta-asut ja -tyylit sekä käsinsidonnan perinteisen nimikkeistön
- tuntee käsin sidottujen tuotteiden perinteiset rakenteet ja niihin käytettävät materiaalit, tarvikkeet ja erityisaineet ja valittujen tarvikkeiden vaikutuksen tuotteen ulkoasuun, toimivuuteen ja kestävyYTEEN käytössä
- tietää sidonta- ja nidonta-asun, valmistusprosessin, menetelmien ja erilaisten materiaalien vaikutuksen tuotteen laatuun ja osaa sen mukaan arvioida eri tuotteiden käyttötavan perusteella niille tarkoituksenmukaisimman asun ja valmistustavan
- osaa asiakkaan luonnoksen tai oman luovan ratkaisunsa perusteella luonnostella ja suunnitella erilaisia käsin tehtäväksi sopivia sidontatuotteita, kuten kirjoja, kansioita, adresseja, koteloita ja kehyksiä ja esitellä suunnitelmansa asiakkaalle
- osaa oman tai asiakkaan luonnoksen mukaan suunnitella käsin sidotun tuotteen valmistuksen sovittaen sen tuottavalla ja taloudellisella tavalla käytettävissään olevaan tuotantovälineistöön
- osaa arvioida työhön käytettävän työajan, materiaalien ja tarvikkeiden kulutuksen ja työn valmistumisen ajan ja laskea tuotteelle hinnan
- osaa neuvotella asiakkaansa kanssa sidontatyön tekemisestä ja sen

---

erilaisista vaihtoehtoisista ratkaisuista ja esitellä asiakkaalle laatimansa työehdotuksen.

KÄSINSIDONTA

Tutkittava

- osaa itsenäisesti valmistaa käsityön edellyttämiä oikeita menetelmiä ja materiaaleja käyttäen erilaisten perinteisten ja nykyaikaisten sidosasi-
jen mukaiset kirjat, kirjan kannet, kansiöt, adressit, kotelot, kehykset ja
muut käsinsidonnalla toteutettavat tuotteet
- tuntee erilaisten tuotteiden sidonnassa käytettävät tarvikkeet, materiaa-
lit ja apuaineet, kuten nahat, kluutit, kansimateriaalit, pahvit, foliot,
paperit, liimat ja marmorointiaineet yms., ja niiden ominaisuudet,
oikeat käsittelytavat, soveltuvuuden eri käyttötarkoituksiin ja yhdistel-
miin
- tietää työssään käyttämiensä valmistusprosessien, menetelmien ja ma-
teriaalien muuttujien vaikutuksen tuotteen laatuun ja osaa sen mukaan
toteuttaa laadun optimointia
- osaa tarkastaa ja arvioida työn lopputuloksen virheettömyyden ja
laadun ja kuvata käytännön ohjein, miten lopputuloksen laatua mahdol-
lisesti voitaisiin parantaa.

SIDONNAN KORISTELUMENETELMÄT

Tutkittava

- tuntee erilaiset sidontatuotteiden, erityisesti kirjojen sidoksien koristelu-
työt ja niiden tekemiseen käytettävät työmenetelmät, laitteet, koneet,
tarvikkeet ja aineet
- tuntee sitomotyössä käytettävät kuvalaatat, kirjakkeet, koristelinjat ja
vinjetit ja niiden hankinnan ja käytön
- osaa tehdä käsin ommellut päänauhat
- osaa tehdä käsinsidonnan erilaiset koristelutyöt, kuten kirjan syrjän
värjäyksen ja kultauksen, syrjän ja esilehden marmoroinnin sekä kirjan
kannen valmistuksen erilaiset upotus-, liimaus-, pakotus-, kultaus- ja pai-
natustyöt
- osaa tehdä käsinsidonnan menetelmin nahan koristelu-, applikointi-,
intarsia- ja sokkopainotöitä.

KIRJANSITOJAN PERUSTYÖKALUJEN VALMISTAMINEN, HANKINTA JA KUNNOSSAPITO

Tutkittava

- ymmärtää tarkoituksenmukaisten työvälineiden ja niiden kunnossapidon merkityksen hyvän lopputuloksen aikaansaamiseksi
- tuntee sidonnassa käytettyjen työvälineiden ammattikäytännön mukaiset nimitykset, esimerkkinä filetti, kasti, kletta ja serppausveitsi
- osaa muotoilla taittoluun, teroittaa veitset ja sakset ja valmistaa kirjan koristelussa tarvittavia, yksinkertaisia painimia (filettejä) sekä niihin varret
- osaa valmistaa puikkoja, laattoja ja vispilöitä marmorointityöhön
- osaa arvioida käyttämiensä työvälineiden ja laitteiden kunnan ja osaa kunnostaa ja huoltaa ne tarpeen mukaan
- tietää, mistä erilaisia käsinsidonnassa käytettäviä materiaaleja ja erityisaineita sekä linjoja, koristeita, laattoja, työvälineitä ja laitteita voi hankkia
- tuntee ja osaa tilata valmistajalta preglaus- ja kultaustyössä tarvittavat erilaiset kuvalaatat ja niiden sopivuuden kulloiseenkin tarkoitukseen.

KIRJOJEN KONSERVOINTIMENETELMÄT

Tutkittava

- ymmärtää vanhojen kirjojen ja painotuotteiden historiallisen merkityksen ja tietää konservoinnin ja korjaussidonnann erot
- ymmärtää kirjan ja painotuotteen säilytysolosuhteiden, eri paperilaatujen, erilaisten valmistusmateriaalien, happamuuden ja epäpuhtauksien vaikutuksen paperin, kirjan ja painotuotteen säilyvyyteen
- osaa mitata paperin happamuuden ja tietää, miten paperi voidaan neutraloida
- tietää erilaiset konservoinnin menetelmät ja ymmärtää niiden erot kirjan säilyttämisen ja entistämisen kannalta
- tietää, milloin käsinsitoja voi korjata hänelle työstettäväksi annetun kirjan ja milloin sen käsittelyminen edellyttää konservoijan ammatillista osaamista ja erityiskäsittelyä
- tietää paperin massapaikkauksen menetelmän ja käytön rajoitukset
- tietää asiakirjojen säilyttämisen menetelmät mikrofilmausta tai digitaalisia jäljennös- ja tallennusmenetelmiä käyttäen.

VANHOJEN KIRJOJEN KORJAUS JA ENTISÖINTI

Tutkittava

- osaa tehdä rikkoutuneiden sivujen paikkauksen, valita siihen sopivan menetelmän ja materiaalit
- tuntee asiakirjojen kopiomenetelmien ja atk-tulostimien vedosten arkistointikelpoisuusominaisuudet ja kopioitujen sivujen mahdollisuudet rikkoutuneiden kirjojen tms. painotuotteiden korjaamiseksi niiden käyttö-tarkoituksen mukaiseen kuntoon
- osaa tehdä rikkoutuneiden selän ja kansien paikkauksen sekä valita niihin sopivan menetelmän ja materiaalit
- osaa käsitellä vanhat, uudelleen käytettävät materiaalit (nahka, kangas, paperi) siten, että niiden säilyvyys paranee mahdollisuuksien mukaan
- osaa korjata yleisesti hyväksyttäviä menetelmiä käyttäen rikkoutuneen kirjan tai kirjastositeen käyttökelpoiseksi niin, että kirjan alkuperäinen sisältö- ja sidonta-asu säilyy mahdollisimman hyvin
- tuntee työnantaja- tai asiakaskirjastonsa omaksumat kirjastositeen valmistuksen menetelmät ja osaa toteuttaa sovitun menetelmän mukaisesti kirjastositeiden valmistuksen ja kirjan tms. painotuotteen käytön edellyttämän korjauksen.

---

4 § AMMATTIALAN RINNAKKAISTYÖTEHTÄVÄ

Tässä osassa on tutkittavan valittava yksi alla olevista kirjansitojan ammattityöhön läheisesti liittyvistä osaamisalueista tai rinnakkaistyötehtävistä. Tehtävä suositetaan valittavaksi yhteistyössä työnantajan ja/tai näytön järjestäjän kanssa.

Valinnaiset tehtävät ovat seuraavat:

1. Asiakaspalvelu ja sidontatyön kustannuslaskenta
2. Käsinsidontaa tukevien tuotantokoneiden käyttö
3. Kirjapainon sitomon pöytätyöt

1. ASIAKASPALVELU JA SIDONTATYÖN KUSTANNUSLASKENTA

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen kirjansidontayrityksen toiminnalle, tuntee tuotteiden sidonta-asut ja käsinsidonnan perinteisen nimityskäytön ja osaa asiantuntevasti kuvata yrityksensä tarjoamat tuotteet ja palvelut asiakkaan ymmärtämällä tavalla. Hän osaa kuunnella asiakkaan

---

kuvauksen tämän tarvitsemista sidontapalveluksista ja tuotteista, kysellä tuotteen käyttötarkoituksesta ja ehdottaa asiakkaalle sopivat, tarkoituksenmukaiset ratkaisut tai tuotteet.

Hän osaa myös oman tai asiakkaan luonnoksen mukaan suunnitella käsin sidotun tuotteen valmistuksen sovittaen sen tuottavalla ja taloudellisella tavalla käytettävissään olevaan tuotantovälineistöön ja asiakkaan tuotteelle esittämiin toivomuksiin. Hän tietää erilaisten valmistusmenetelmien ja materiaalien vaikutuksen tuotteen laatuun ja osaa sen mukaan ehdottaa asiakkaan tarvitsemalle tuotteelle käyttötapaa vastaavan, tarkoituksenmukaisimman asun ja valmistustavan.

Tutkittava osaa neuvotella asiakkaansa kanssa sidontatyön tekemisestä ja sen erilaisista vaihtoehdoista, pitää yhteyttä asiakkaaseen erilaisissa ongelmatilanteissa ja osaa yhteistyössä asiakkaan kanssa ratkaista ongelman osapuolia tyydyttävällä tavalla. Hän osaa neuvoa asiakasta tuottamaan aineistonsa sellaiseksi, että se soveltuu käsinsidonnan valmistusmenetelmiin ja sovitun kirjan tai muun käsin sidottavan tuotteen valmistukseen ja neuvoa asiakasta huolehtimaan käsinsidottujen tuotteiden kestävästä käyttö-, säilytys- ja hoitotavasta.

Tutkittava osaa arvioida työhön käytettävän työajan, materiaalien ja tarvikkeiden kulutuksen, osaa laatia tarjouksen, hinnoitella työn ja määritellä työn valmistumisen ajan.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näytön arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammattiosaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

Tutkittava

- ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen yrityksensä toiminnalle ja osaa asiantuntevasti kuvata yrityksensä tarjoamat tuotteet ja palvelut
- tuntee käsin sidottujen tuotteiden perinteiset ja nykyaikaiset sidonta-asut ja -tyylit sekä käsinsidonnan perinteisen nimikkeistön
- tuntee käsin sidotut tuotteet, kuten kirjankannet, kirjat, kansiot, adressit, kotelot, kehykset ja muut käsinsidonnalla toteutettavat tuotteet, ja osaa kuvata ne asiakkaan ymmärtämällä tavalla
- osaa kuunnella asiakkaan kuvauksen tämän tarvitsemista sidontapalveluksista ja/tai tuotteista, kysellä tuotteen käyttötarkoituksesta ja ehdottaa asiakkaalle sopivat, tarkoituksenmukaiset ratkaisut tai tuotteet
- osaa oman tai asiakkaan luonnoksen mukaan suunnitella käsin sidotun tuotteen valmistuksen sovittaen sen tuottavalla ja taloudellisella tavalla käytettävissään olevaan tuotantovälineistöön ja asiakkaan tuotteelle esittämiin toivomuksiin

-
- tietää sidonta- ja nidonta-asun, valmistusmenetelmien ja erilaisten materiaalien vaikutuksen tuotteen laatuun ja osaa sen mukaan ehdottaa asiakkaan tarvitsemalle tuotteelle käyttötappaa vastaavan, tarkoituksenmukaisimman asun ja valmistustavan
  - osaa neuvotella asiakkaansa kanssa sidontatyön tekemisestä ja sen erilaisista vaihtoehdoista
  - osaa ottaa yhteyden asiakkaaseen ongelmatilanteessa ja osaa yhteistyössä asiakkaan kanssa ratkaista ongelman osapuolia tyydyttävällä tavalla
  - osaa luoda asiakkaalle ohjeistuksen asiakkaan sidontatuotetta varten aineiston muokkaamiseksi sellaiseksi, että se soveltuu käsinsidonnan valmistusmenetelmiin ja sovitun kirjan tai muun käsin sidottavan tuotteen valmistukseen
  - osaa neuvoa asiakasta huolehtimaan käsin sidottujen tuotteiden kestävästä käyttö-, säilytys- ja hoitotavasta
  - osaa arvioida työhön käytettävän työajan, materiaalien ja tarvikkeiden kulutuksen, laatia työtehtävästä tarjouksen, hinnoitella työn ja arvioida työn valmistumisen ajan.

2. KÄSINSIDONTAA TUKEVIEN TUOTANTOKONEIDEN KÄYTTÖ

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava tuntee teollisessa kirjansidonnassa käytettäviä koneita ja laitteita siinä määrin, että tietää, mitä niistä voidaan käyttää tarvittaessa käsinsidonnan tukena ja sen tehokkuuden lisääjänä pienehköjä sarjoja tehtäessä.

Hän osaa tehdä sidontaan liittyvän työvaiheen paperinleikkurilla ja lankanitomakoneella ja vähintään yhdellä muulla koneellisen sitomon perustuotantovälineellä, esim. taittokoneella, kokoomakoneella, sarjanitomakoneella, kolmiteräleikkurilla, liimanidontakoneella, kannenvalmistuskoneella tai kansituskoneella.

Hän osaa asettaa paperinleikkurin, lankanitomakoneen ja valitsemansa jälkikäsitteilyn perustuotantovälineen mitoitus- ja muut säätöelimet työn kuntoonlaiton edellyttämällä tavalla oikein, syöttää työn tuotantovälineeseen ja huolehtia sen uudelleenkuormauksesta kuormauslavalle tai pakkaukseen tai syöttöön seuraavaan työvaiheeseen.

Hän hallitsee työssä käytettävät laatujärjestelmät, laadunarviointi- ja -mittausvälineet sekä osaa laatia työn ja tuotannon edellyttämät laatu- ja työraportit.

Tutkittavalla on myös sellaiset yhteistyötaidot, että hän osaa sopeutua jälkikäsitteilytuotannon edellyttämiin erilaisiin tehtäviin ryhmässä tai yksilönä.

---

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

Tutkittava

- tietää kirjapainojen sitomoiden erilliskonetuotannossa ja sitomon pöytätyössä käytettävät koneet, laitteet ja työkalut ja osaa kuvata pääpiirteittäin niiden tehtävät ja niillä tehtävät työvaiheet erilaisten sitomotuotteiden valmistuksessa; tällaisia koneita ovat esimerkiksi arkkileikkurit, taittokoneet, kokoomakoneet, lankanitomakoneet, satulanitomakoneet, sarjanitomakoneet, liimanidonta- ja sidontakoneet, kolmiteräleikkurit, kantenteko- ja kansituskoneet, kultauspuristimet, stanssit ja laminointikoneet
- tietää, mitä kirjapainojen sitomoissa käytettäviä erilliskoneita voidaan käyttää sidontatyön teknisen laadun salliessa käsinsidonnan työmenetelmien apuna työtehtävien tehostamiseen pieniä tuotesarjoja valmistettaessa
- ymmärtää kirjapainojen sitomon käsinsidonnan tukena käytettävien arkkileikkurin, lankanitomakoneen ja vähintään yhden muun koneen toiminnan, tekniset rakenneratkaisut ja toimintaperiaatteet, käyttömekaniikan rakenteen ja toiminnan sekä sähkö- ja atk-tekniiset osakokonaisuudet
- osaa itsenäisesti laittaa työn edellyttämään kuntoon ja käyttää arkkileikkuria tai lankanitomakonetta ja vähintään yhtä muuta valitsemaansa teollisen kirjan valmistuksessa käytettävää, käsin sidotun tuotteen valmistamiseen soveltuvaa konetta
- osaa syöttää tuotteen arkit tai muut valmisteet tuotantovälineeseen ja huolehtia valmistuneen tuotteen uudelleenkuormauksesta kuormauslavalle, pakkaukseen tai syöttöön seuraavaan työvaiheeseen
- tuntee työturvallisuus- ja ympäristönsuojeluohjeet ja osaa toimia työturvallisuuden ja ympäristönsuojelun vaatimuksia noudattaen koneita, apulaitteita, materiaaleja ja tarvikkeita käsitellessään
- ymmärtää voitelu- ja puhdistushuoltotoimenpiteiden merkityksen apulaitteiden, koneiden ja tuotantolinjojen toimintavarmuudelle, käynnissäpidolle ja käyttöiälle
- osaa arvioida työn tuloksen laadun ja laatia työn ja tuotannon edellyttämät laatu- ja työraportit
- osaa pitää koneensa ja työympäristönsä puhtaana ja siistinä ja ymmärtää tämän merkityksen viihtyvyydelle ja työturvallisuudelle.

---

3. KIRJAPAINON SITOMON PÖYTÄTYÖT

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava tuntee kirjapainojen sitomoiden pöytätyössä käytettävät koneet, laitteet ja työkalut ja niiden toiminnan. Hän tuntee niiden tehtävät ja osaa niiden kuntoonlaiton, käyttämisen ja kunnossapidon.

Tutkittava osaa käsitellä painotuotteiden valmistuksessa ja/tai jälkikäsitteilyssä käytettäviä erikoismateriaaleja ja tarvikkeita ja osaa tehdä niistä ja muista puolivalmisteista erilaisia painotuotteiden ja koteloiden mallikappaleita itsenäisesti suunnitellen tai piirustusten mukaan. Hän osaa myös koota ja viimeistellä erilaisia lehtiöitä, vihkoja, kortteja, kansioita ja kansia sekä valmistaa erilaisia muita paperijalosteita

Tutkittava osaa niin ikään kirjansidonnan erikoistyöt, jollaisia ovat mm. kirjan syrjän värjäys ja kultaus, syrjän ja esilehden marmorointi sekä kirjan kannen valmistuksen erilaiset upotus-, liimaus-, pakotus-, kultaus- ja painatustyöt.

Tutkittavalla on sellaiset yhteistyötaidot, että hän osaa sopeutua sidontatuotteiden valmistuksen edellyttämiin erilaisiin tehtäviin ryhmässä tai yksilönä.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

Tutkittava

- tuntee kirjapainon sitomon pöytätyössä käytettävät koneet, laitteet ja työkalut ja niiden toiminnan, tehtävät, kuntoonlaiton, käyttämisen ja kunnossapidon. Tällaisia koneita ja laitteita ovat pahvisakset, stanssit, nuuttauslaitteet, kokoomalaitteet ja -koneet, korkopuristuskoneet ja laitteet, syrjänkultauslaitteet, liimauslaitteet, satulanitomakoneet, käsi-leikkurit, kulmanpyörästyskoneet ja -laitteet, rei'itysporot yms.
- osaa käsitellä painotuotteiden valmistuksessa ja/tai jälkikäsitteilyssä käytettäviä erikoismateriaaleja ja tarvikkeita, kuten pahveja, kartonkia, kalvoja, liimoja, vahoja sekä käsinsidonnan kansi- yms. materiaaleja
- osaa tehdä erilaisia painotuotteiden ja koteloiden mallikappaleita itsenäisesti suunnitellen tai piirustusten mukaan
- osaa kirjansidonnan erikoistyöt, jollaisia ovat mm. kirjan syrjän värjäys ja kultaus, syrjän ja esilehden marmorointi sekä kirjan kannen valmistuksen erilaiset upotus-, liimaus-, pakotus-, kultaus- ja painatustyöt
- osaa koota ja viimeistellä erilaisia lehtiöitä, vihkoja, kortteja, kansioita ja kansia sekä valmistaa erilaisia muita paperijalosteita.

---

5 § AMMATTIALAN TUKITYÖTEHTÄVÄ

Tässä osassa on tutkittavan valittava yksi seuraavista jälkikäsitteilykoneenhoitajan ammattityötä tukevista läheisistä osaamisalueista tai rinnakkaistyötehtävistä. Tehtävä suositetaan valittavaksi yhteistyössä työnantajan ja/tai näytön järjestäjän kanssa.

Valinnaiset tehtävät ovat seuraavat:

4. Kirjansitoja yrittäjänä
5. Teollisen kirjansitomomoneiden käyttö

4. KIRJANSITOJA YRITTÄJÄNÄ

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava tuntee kirjansidontatoiminnan tyypillisten asiakkaiden tarvitsemat tuotteet ja palvelut ja osaa laatia pääpiirteittäin kirjansidontayritykselle oman markkina-alueen olosuhteisiin sovelletun asiakaslähtöisen liiketoimintasuunnitelman. Hän osaa kuvata pääpiirteittäin kirjansidontayritykselle soveltuvan markkinointisuunnitelman ja arvioida markkinoilla esiintyvän sidontatuotteiden määrällisen ja laadullisen kysynnän.

Hän osaa myös laatia kuvauksen kirjansidontayrityksen em. markkinoille sopivasta toimitilasta, tarvittavista laitteista, välineistä, työkaluista ja tarvikkeista sekä arvion kirjansitomoyrityksen perustamiseen tarvittavasta investointi- ja käyttöpääomasta. Hän osaa laatia toiminnasta vuotuisen kustannusarvion, ymmärtää tuloslaskelman ja taseen pääpiirteittäin ja osaa arvioida, millä ehdoilla toiminta olisi kannattavaa.

Tutkittava tuntee yritysverotuksen ja yritystä ja sen henkilöstöä koskevan sekä kirjansitomotoiminnan arvonlisäverokäytännön ja maksuaikataulun. Hän osaa hakea kirjansitomotoimintaa koskevaa yritystietoa eri kanavista sekä tietää, mistä saa asiantuntija-apua.

Tutkittava osaa arvioida omaa osaamistaan kirjansitojana ja kirjansidontapalveluja tarjoavana yrittäjänä.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

Tutkittava

- tuntee kirjansidontatoiminnan tyypillisten asiakkaiden tarvitsemat tuotteet ja palvelut
- osaa laatia pääpiirteittäin kirjansidontayritykselle oman markkina-alueen olosuhteisiin sovelletun asiakaslähtöisen liiketoimintasuunnitelman

-
- osaa kuvata pääpiirteittäin kirjansidontayritykselle soveltuvan markkinointisuunnitelman
  - osaa arvioida markkinoilla esiintyvän sidontatuotteiden määrällisen ja laadullisen kysynnän
  - osaa laatia kuvauksen kirjansidontayrityksen em. markkinoille sopivasta toimitilasta, tarvittavista laitteista, välineistä, työkaluista ja tarvikkeista sekä arvion kirjansitomoyrityksen perustamiseen tarvittavasta investointi- ja käyttöpääomasta
  - osaa laatia toiminnasta vuotuisen kustannusarvion, ymmärtää tuloslaskelman ja taseen pääpiirteittäin ja osaa arvioida, millä ehdoilla toiminta olisi kannattavaa
  - tuntee pääpiirteittäin yrityksen laskentatoimen ja kirjanpitoimenettelyn
  - tuntee yritysverotuksen ja yritystä ja sen henkilöstöä koskevan sekä kirjansitotoiminnan arvonlisäverokäytännön ja maksuaikataulun
  - osaa hakea kirjansitotoimintaa koskevaa yritystietoa eri kanavista sekä tietää, mistä saa asiantuntija-apua
  - osaa arvioida omaa osaamistaan kirjansitojana ja kirjansidontapalveluja tarjoavana yrittäjänä.

5. TEOLLISEN KIRJANSITOMON KONEIDEN KÄYTTÖ

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava tietää painotuotteiden teollisessa jälkikäsitelyssä käytettävien erilaisten konelinjojen ja tarpeellisten apulaitteiden, välineiden ja työkalujen rakenteen ja tuntee toiminnan sekä käyttämisen työtehtävät siinä määrin että pystyy tarvittaessa ohjattuna osallistumaan niissä tuotannon kestäessä esiintyvien tehtävien toteuttamiseen käyttäjänä tai käyttäjäryhmän jäsenenä.

Hän osaa ohjattuna asettaa vähintään kahden valitsemansa jälkikäsitelyn perustuotantovälineen mitoitus- ja muut säätöelimet työn kuntoonlaiton edellyttämällä tavalla oikein, syöttää työn tuotantovälineeseen ja huolehtia sen uudelleenkuormauksesta kuormauslavalle tai pakkaukseen tai syöttöön seuraavaan työvaiheeseen.

Hän hallitsee työssä käytettävät laatujärjestelmät sekä laadunarviointi- ja -mittausvälineet ja osaa laatia työn ja tuotannon edellyttämät laatu- ja työraportit.

Tutkittavalla on myös sellaiset yhteistyötaidot, että hän osaa sopeutua jälkikäsitelytuotannon edellyttämiin erilaisiin tehtäviin ryhmässä tai yksilönä.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Näyttöjen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin ammatti-osaamisen alueisiin, kohteisiin ja niiden arvioimisen kriteereihin.

Hyväksytty suoritus

Tutkittava

- tietää kirjapainojen koneellisessa tuotannossa sitomotuotannossa käytettävät konelinjat ja erilliskoneet ja osaa kuvata pääpiirteittäin niiden tehtävät ja niillä tehtävät työvaiheet erilaisten sitomotuotteiden valmistuksessa; tällaisia koneita ovat esimerkiksi arkkileikkurit, taittokoneet, kokoomakoneet, lankanitomakoneet, satulanitomakoneet, sarjanitomakoneet, liimanidonta- ja sidontakoneet, kolmiteräleikkurit, kannentekojä kansituskoneet, kultauspuristimet, stanssit ja laminointikoneet
- ymmärtää kirjapainojen koneellisessa sitomotuotannossa käytettävien konelinjojen erilliskoneiden toiminnan, tekniset rakenneratkaisut ja toimintaperiaatteet, käyttömekaniikan rakenteen ja toiminnan sekä sähkö- ja atk-tekniset osakokonaisuudet
- osaa ohjattuna laittaa kulloisenkin työtehtävän edellyttämään tuotantokuntoon valitsemansa vähintään kaksi jälkikäsittelyn perustuotantovälinettä ja asettaa sen mitoitus- ja muut säätöelimet työn edellyttämällä tavalla oikein
- osaa syöttää tuotteen arkit tai puolivalmisteet, tarvikkeet ja apuaineet tuotantovälineeseen ja huolehtia valmistuneen tuotteen uudelleenkuormauksesta kuormauslavalle, pakkaukseen tai syöttöön seuraavaan työvaiheeseen
- tietää painotuotteiden teollisessa jälkikäsittelyssä käytettävien erilaisten konelinjojen ja tarpeellisten apulaitteiden, välineiden ja työkalujen käyttäjän työtehtävät ja pystyy tarvittaessa ohjattuna osallistumaan konelinjassa tuotannon kestäessä esiintyvien tehtävien toteuttamiseen
- osaa arvioida työn tuloksen laadun ja laatia työn ja tuotannon edellyttämät laatu- ja työraportit
- tuntee työturvallisuus- ja ympäristönsuojeluohjeet ja osaa toimia työturvallisuuden ja ympäristönsuojelun vaatimuksia noudattaen koneita, apulaitteita, materiaaleja ja tarvikkeita käsitellessään
- ymmärtää voitelu- ja puhdistushuoltotoimenpiteiden merkityksen apulaitteiden, koneiden ja tuotantolinjojen toimintavarmuudelle, käynnissäpidolle ja käyttöiälle
- osaa pitää koneensa ja työympäristönsä puhtaana ja siistinä ja ymmärtää tämän merkityksen viihtyvyydelle ja työturvallisuudelle.

---

6 § AMMATTIT AidON OSOITTAMISTAVAT

Osaaminen todennetaan pääsääntöisesti työ- tai näyttöpaikalla käytännön työtehtävillä ja/tai kirjallisilla ja suullisilla kokeilla niiltä osin kuin osaamista ei työn yhteydessä voida todentaa.

Ammattitaito osoitetaan toteuttamalla työohjeiden ja mallin mukaisesti niin laaja käytännön tehtäväkokonaisuus, että osaamisen voidaan luotettavasti todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia sekä käytännön että alalla tarvittavan tietämyksen osalta. Työsuorituksen aikana tutkittavalle voidaan esittää myös täydentäviä lisäkysymyksiä. Työn taustalla olevien oheistaitojen ja -tietojen hallinta voidaan tarkistaa myös erillisillä kokeilla siltä osin kuin ne eivät selviä itse työsuorituksessa.

Vaaditun osaamisen todentamisessa voidaan osittain käyttää myös aikaisemmin dokumentoituja näyttöjä. Sellaisia voivat olla aikaisemmin suoritettu ammattitutkinto tai sen osa, atk:n ns. A-ajokortin todistuksella dokumentoitu suorittaminen ja tutkittavan työelämänsä työtehtävistä keräämä, esimerkiksi työnantajan varmentama työnäytekokoelma. Valitsemansa vieraan kielen hallinnan tutkittava voi myös osoittaa kielitutkinnolla tai esimerkiksi tekemällä jonkin tutkinnon osan kirjallisen ja suullisen raportoinnin kyseisellä vieraalla kielellä.

Tarvittaessa näyttö voidaan suorittaa useassa osassa tai kohteessa, kunhan osaaminen tulee mitatuksi vaatimusten edellyttämässä laajuudessa. Ammattitaidon selvittämiseksi voidaan käyttää myös haastattelua tai muuta menettelyä, jolla tutkittavan osaamisen taso voi täsmentyä. Arvioinnissa tulee käyttää myös tutkintoon osallistujan omaa arviointia suorituksesta.

Ammattitaito on arvioitava jokainen tutkinnon osa kerrallaan niin, että tutkittavan ammattitaitoa verrataan vastaavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Arviointikriteerien mukainen suoritus on hyväksyttävä. Tutkinnon näyttösuoritukset arvioidaan asteikolla hyväksytyt/hylätyt. Hylätystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Tutkintoon osallistujan ammatillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta.

---

7 § YRITTÄJYYS

---

a) Ammattitaitovaatimukset

Tutkittava tietää, mitä yrittäjänä toimiminen edellyttää. Hän osaa arvioida yrittäjyytään ja mahdollista yritystoimintaansa sekä sitä, millä alueilla ja miten hän voi kehittää yrittäjävalmiuksiaan. Hänellä on oman alansa vankka ammattitaito ja hän ymmärtää alansa yritystoimintaa. Hän osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä, ja hänellä on oman yrityksen aloittamiseksi tarvittavat perustiedot.

Tutkittava tietää eri yritysmuotojen erot ja tuntee yrityksen perustamisen hallintomenettelyt. Hän osaa kehittää yhdessä asiantuntijoiden kanssa markkinakelpoisen liikeidean ja tietää, miten sitä käytetään toiminnan suunnittelun ja toteutuksen pohjana. Hän tietää, millaisia taloudellisia, tuotannollisia ja henkisiä voimavaroja yritystoiminnan toteuttaminen vaatii, ja osaa arvioida niiden tarpeen esimerkiksi omaa yritystoimintaa aloitettaessa.

Tutkittava ymmärtää asiakassuhteiden ja muiden yhteistyösuhteiden merkityksen olennaisena osana menestyvää yritystoimintaa ja omaa tältä pohjalta valmiudet kehittää näitä suhteita. Hän tuntee tuotteen hinnanmuodostuksen ja tietää keskeisimpiä talouden tunnuslukuja. Hän tuntee yritystoimintaan liittyvää keskeistä lainsäädäntöä. Hän osaa hankkia yrityksen perustamisessa ja toiminnan eri vaiheissa tarvitsemaansa tietoa ja asiantuntijapalvelua.

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit

Tämän tutkinnon osan ammattitaidon arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti seuraaviin kohtiin:

- omien yrittäjävalmiuksien arviointi ja oman yrittäjyyttä tukevan kehittämisen suunnittelu
- yritystoiminnan käynnistämisessä tarvittavien perusvalmiuksien laaja tuntemus ja keskeisten asioiden hallinta
- asiantuntijapalvelujen käyttö ja tietolähteiden hyödyntäminen.

Hyväksytty suoritus

Tutkittava tietää, mitä yrittäjänä toimiminen edellyttää ja millaiset valmiudet tukevat yrittäjänä menestymistä. Hän pystyy erittelemään yrittäjänä toimimisen valmiuksiaan ja arvojaan sekä osaa näiden pohjalta punnita omaa yrittäjyyttään ja laatia itselleen kehityssuunnitelman yrittäjänä. Hän kykenee tekemään yritystoimintaan liittyviä ratkaisuja omiin arvoihinsa luottaen ja osaa tuoda esille oman ammattitaitonsa ja arvostaa sitä.

Tutkittava tuntee omaa toimialaansa ja aluettaan niin, että osaa tarkastella tulevaisuuden näkymiä, mahdollisuuksia ja markkinoita oman yritystoiminnan käynnistämisen kannalta.

Tutkittava tietää, millaisia erilaisia yritystoiminnan aloitustapoja yritystoimintaa aloittava voi harkita. Hän tietää yleisimmät Suomessa käytetyt ratkaisut mm. yritystoiminnan muotojen, aloittamisoperaatioiden, vastuiden määrittämisen ja tarvittavien resurssien ja riskien osalta voidakseen keskustella asiantuntijoiden kanssa oman yrityksensä toiminnan vaihtoehdoista. Hän tietää, millaisia taloudellisia ja tuotannollisia sekä henkisiä voimavaroja yritystoiminnan toteuttaminen vaatii ja osaa arvioida niiden tarpeen esimerkiksi omaa yritystoimintaa aloitettaessa. Hän tuntee yritystoiminnan aloittamisen lakisäätelliset toimet sekä muun yritystoiminnan keskeisen lainsäädännön ja tietää, mistä voi tarvittaessa saada asiantuntijapalveluja.

Tutkittava osaa kehittää asiantuntijoiden avulla omalle yritykselleen markkinakelpoisen liikeidean. Hän ymmärtää, mikä on liikeidean merkitys yritystoiminnan työvälineenä, ja tietää, miten sitä käytetään toiminnan suunnittelun ja toteutuksen pohjana. Hän ottaa sitä kehittäessään huomioon markkinoiden kysyntä- ja kilpailutekijöitä sekä oman idean toimivuuden kannalta olennaisia erilaistamistekijöitä.

Tutkittava ymmärtää asiakassuhteiden ja muiden yhteistyösuhteiden merkityksen olennaisena osana menestyvää yritystoimintaa. Hän tietää, mihin hänen mahdollisen yrityksensä asiakassuhteiden ja muiden yhteistyösuhteiden hoitamiseen liittyvät arvot ja liikeideassa määritellyt toimintatavat perustuvat. Hänellä on valmiudet rakentaa ja ylläpitää yrityksen jatkuvuuden kannalta merkittäviä asiakas-, toimittaja- ja muita verkostosuhteita.

Tutkittava ymmärtää, mitä on kannattava toiminta, ja osaa vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen. Hän osaa tulkita yrityksen tilinpäätöstä mm. pääomien, varallisuuden, maksukyvyn ja tuloksen suhteen. Hän ymmärtää kustannuslaskennan periaatteet ja tietää, mitkä markkinalähtöiset tekijät tulee ottaa myös huomioon tuotteiden järkevässä hinnoittelussa. Hän osaa laatia yritykselleen karkean tulo- ja menoarvion ja osaa hankkia tietoa ja asiantuntijapalveluja alan yritystoiminnan verotuksellisten kysymysten ratkaisemiseen.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Näytössä arvioidaan yksilön

- arvoja ja henkilökohtaisia yrittäjyysvalmiuksia
- yrittämisen taitoja ja tietoja.

Näyttöjä laadittaessa ja näyttöympäristöjä valittaessa on tärkeää pystyä mittaamaan luotettavasti molempia valmiuksia.

Yksilöllisten tekijöiden arvioinnissa on tärkeää osallistujan kyky arvioida omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä. Arviointi pohjautuu itsearviointiin, ryhmässä tapahtuvaan vertaisarviointiin ja asiantuntijakeskusteluihin. Työvälineinä voidaan käyttää mm. erilaisia keskusteluja ja analyyssejä. Tutkittavaa ei arvioida sen suhteen, onko hän hyvä yrittäjä vai ei, vaan tavoitteena on muodostaa henkilön yrittäjyysprofiili, jota tulkitsemalla tutkittava osaa tuottaa itsenäisesti tai yhdessä asiantuntijan kanssa oman yrittäjänä toimimista edistävän kehityssuunnitelmansa.

Tämän kokonaisuuden arviointiin osallistuvilta edellytetään yrittäjyyden ja sen kehittämisen asiantuntemusta.

Yrittämisen taidot ja tiedot arvioidaan aitona yrittäjyyteen liittyvänä toimintana. Keskeinen osa näyttöä on pitkäjänteinen yritystoiminnan käynnistämiseen liittyvä hanke, jossa tutkittava työstää yritysideaansa liikeideaksi. Toimivan liikeidean rakentamisessa hänen tulee tarkastella monipuolisesti toimintaympäristöä erityisesti alalle aikovan yrittäjän näkökulmasta. Hänen pitää osata käydä keskusteluja mahdollisesta yrityksensä käynnistämisestä ja siihen liittyvistä kysymyksistä alan asiantuntijoiden kanssa.

Tutkittavan tulee osata laatia myös liiketoiminnassa tarvittavat keskeiset suunnitelmat ja arvioida niiden toimivuutta. Hänen on pystyttävä tarkastelemaan myös todennäköisen yrityksensä resurssitarvetta.

Näyttöä voidaan täydentää selvityksien, laskelmien ja muiden kirjallisten tuotosten sekä suullisten keskustelujen ja haastattelujen avulla.

AMMATIN KUVAUS

Graafinen ala

Graafinen ala tuottaa ja valmistaa pääasiassa painoviestimiä, sanoma- ja aikakauslehtiä, kirjoja, mainospainotuotteita, julisteita, lomakkeita sekä erilaisia pakkaustuotteita. Painoviestimien tuottamiseen kuuluu näiden painotuotteiden valmistaminen kaikkine osatyövaiheineen ja välituotteineen, mutta myös alan asiakaspalvelu, markkinointi, ilmoitusmarkkinointi, tietoliikenne- ja viestintätehtävät, painoviestimien suunnittelu ja muut toimintaa tukevat ja tehostavat oheistehtävät. Alan tekninen kehitys on nopea ja voimakkaasti suuntautunut tietoteknisen informaationkäsittelyn hyödyntämiseen.

Tietotekniikkaa käytetään sekä viestitettävän sanoman kokoamisessa ja muokkaamisessa painoviestimissä käytettävään muotoon että tuotantovälineiden ja prosessien, järjestelmien, tuotantolinjojen ja tehtaiden ohjauksessa. Tietojen siirto- ja käsittelyjärjestelmien hallinta, monimutkaisten järjestelmäohjattujen koneiden ja konelinjojen sekä tuotantovaiheita yhdistävien tehdäsjärjestelmien käynnissäpidon hallinta on muodostunut keskeiseksi tehtäväksi graafisella alalla työskenteleville ammattihenkilöille. Graafisella alalla on voimakas kytkentä myös ns. uusiin viestimiin ja monet graafisen alan yritykset tuottavat myös multimediaan ja verkkoviestintään soveltuvia palveluja ja digitaalisia tiedostoja.

Informaation teknisen käsittelyn kehittyminen niin, että perinteiset selkeät rajat informaation luovan tuottamisen ja painoviestimien ja uusien digitaaliviestimien teknisen valmistamisen välillä muodostuvat häilyviksi, voi aiheuttaa perinteistä graafista alaa häiritseviä uhkia, jotka kuitenkin pyritään muuttamaan uusiksi mahdollisuuksiksi. Kehityksen aiheuttamiin uhkiin alan ammattihenkilöt joutuvat vastaamaan lisäämällä asiakaspalvelun laajuutta ja tehtäviä sekä osaamistaan ja asettumalla uusiin työympäristöihin informaation luovan tuottamisen aloille, suunnittelu- ja mainostoimistoihin, toimituksiin, toimistojen viestintäosastoille jne.

Painopinnanvalmistuksen pisimmälle viety integraatio suoraan tietojärjestelmästä painolevylle (computer-to-plate), painokoneeseen (computer-to-print) tai painokoneessa olevalle painolevylle (computer-to-plate-in-press) on yleistyessä niin kirjapainoissa kuin erityisesti sanomalehden valmistuksessa ja sanoma- ja aikakauslehtien painamisessa toisella paikkakunnalla. Myös ns. tietokantapainaminen (database-printing) ja vain välittömään tarpeeseen tehtävä paino- tai monistusautomaatio (on-demand-printing) valmistaa tuotteen suoraan tietokoneiden muistissa olevista tiedostoista joko varsinaisilla painokoneilla tai tulostus- tai painoautomaateilla, ns. digitaalipainokoneilla.

Graafisessa teollisuudessa välittömästi tuotannollisissa työtehtävissä työskentelevät ammattihenkilöt ja heidän ammattiosaamisensa jakautuvat voimassa olevien sopimusten ja alan koulutus- ja tutkintorakenteen mukaisesti neljään laaja-alaiseen ammattialueeseen. Nämä ovat painopinnanvalmistajan, painajan, jälkikäsittelykoneenhoitajan ja kirjansitojan ammattialueet.

Kirjansitojan ammatin kuvaus

Käsinsidontaa tehdään usein joko pienyrityksen palvelusitomoissa tai yksityisissä käsinsidonnin verstaissa, kirjastoissa ja kirjastopalveluiden yhteydessä. Sen vuoksi käsinsitojalta edellytetään luontevaa asiakaspalvelun osaamista ja palveluhakuisuutta. Käsinsidonnassa korostuu sitojan työtaito, joka edellyttää usein sidonta-asun suunnittelun itsenäistä osaamista ja luovaa, taideteollista käsinsidonnin näkemystä ja hallintaa. Kirjansitoja osaa myös arvioida suunnittelemansa tuotteen valmistuksessa tarvittavien materiaalien ja työajan käytön sekä tästä asiakkaalle aiheutuvat kustannukset ja tuotteen hinnan.

Kirjansitojan perusammattitaitoon kuuluu hallita tietopuolisesti ja käytännössä perinteisillä ja nykyaikaisilla käsityömenetelmillä tehtävien kirjojen, kansioiden, koteloiden ja muiden sitomotuotteiden nimikkeistö, sidonta- ja nidonta-asut ja ominaisuudet, sidoksen mekaniikka ja valmistusmenetelmät, materiaalit ja tarvikkeet ja niiden käyttö ja toiminta. Kirjansitojan tulee hallita käsinsidonnin ammattityössä käytettävät erityistyökalut, välineet ja koneet.

Kirjansitoja on graafisen alan arvokkaan perinteen vaali ja käsityön taituri sanan parhaassa merkityksessä. Siksi kirjansitojan ammattityössä on olennaista osata suunnitella ja valmistaa käsityön edellyttämiä, oikeita menetelmiä ja materiaaleja käyttäen erilaiset perinteisten ja nykyaikaisten sidos-asujen mukaiset tuotteet. Näitä ovat kirjan kannet, kirjat, kansiot, adressit, kotelot ja kehykset. Käsinsidonnin olennaisia työvaiheita ovat mm. kirjan syrjän värjäys ja kultaus, syrjän ja esilehden marmorointi sekä kirjan kannen valmistuksen erilaiset upotus-, liimaus-, pakotus-, kultaus- ja painatustyöt.

Käsinsitojan palveluja ja tuotteita ovat myös kirjojen korjaus, entisöinti ja ns. kirjastokirjojen teko.

Kirjansitoja osaa myös tehdä erilaiset teollisen sitomon tavanomaiset käsityöt, ns. pöytätyöt.